

DONNA HARAWAY

Siborg Manifestosu

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler
Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Kalp pili taşıyan beden ne kadar insan, telefonu olmadan yol bulamayan kişi ne kadar makineden ayırılır? Haraway bu soruya yüzde hesabı vermez. 'Saf insan' fikrinin zaten bir hikâye olduğunu gösterir ve karışık bedenlerimizin siyaseti nasıl değiştirebileceğini sorar.

Bu kitap nasıl okunmalı?

İnsan-makine, insan-hayvan ve doğa-kültür sınırlarının zaten karıştığını; saf köken ve tek kimlik yerine teknolojiyle kurulan kısmi, eleştirel ve beklenmedik dayanışmaları düşünmeye çağıran ironik feminist manifesto.

Metin 1985'in sosyalist-feminist tartışmaları içinde yazılmış yoğun, ironik ve bilerek kışkırtıcı bir denemedir. Rehber siborg mitini teknolojiyi öven gelecek tahmini gibi değil; kimlik, emek, bilim ve koalisyon düşüncesini bozan siyasi araç olarak okur.

Fabrikadaki kadın mikroçip üretir, evde görünmez bakım işi yapar, hastanede bedeni teknolojiyle ölçülür ve bilgisayar ağında örgütlenir. Doğal ile yapay, ev ile iş, beden ile bilgi arasındaki çizgiler onun hayatında çoktan birbirine karışmıştır.

KULLANIM ÖNERİSİ

Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Bilişimin tahakküm ağı
02	Siborg nedir?	13	Bilim tarafsız bakış değildir
03	İronik siyasi mit	14	Teknoloji ne kurtarıcı ne şeytan
04	İnsan ile hayvan sınırı	15	Yazı ve yeniden kodlama
05	İnsan ile makine sınırı	16	Canavar akrabalıklar
06	Fiziksel ile fiziksel olmayan sınırı	17	Tanrıça değil siborg
07	Saf köken hikâyesine veda	18	Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Kimlik yerine yakınlık	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Tek bir 'kadın' kimliği sorunu	20	Bugüne taşınan üç soru
10	Entegre devre	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Ev işi ekonomisinin yayılması		

BİRİNCİ KISIM · MELEZ

02. DURAK

Siborg nedir?

Siborg makine ile organizmanın karışımı, hem gerçek teknoloji dünyasının hem de siyasi hayal gücünün yarattığıdır. İlk bakışta küçük görünen bu değişiklik, olayın nedenini ve sorumluluğunu başka bir yerde aramamızı sağlar.

Kalp pili, protez, hormon, telefon ve veri sistemi bedenin ne yapabildiğini birlikte kurar. Olayı yaşayan kişi bütün düzeni görmese bile düzen onun seçeneklerini sessizce daraltır ya da genişletir.

Teknoloji kullanan herkes aynı ölçüde özgür veya aynı tür siborg değildir. Burada kanıt, yorum ve değer yargısını birbirinden ayırmak özellikle önemlidir.

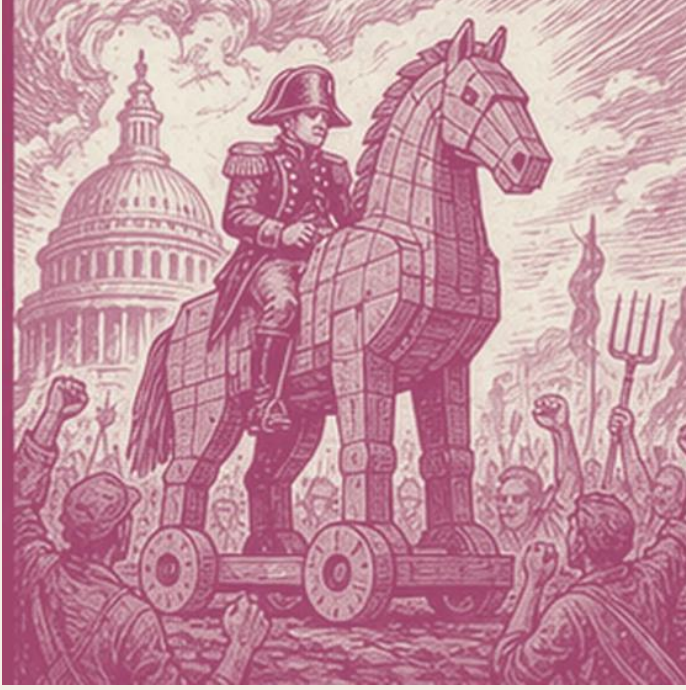
Bir araçla beden arasındaki bağı erişim, denetim ve bağımlılık üzerinden incelemek gerekir. Geçmişteki örneği bugüne kopyalamak yerine, örneğin açtığı soruyu yeni araçlar içinde yeniden sınamak gerekir.

Kavramı gerçek bir karara uyguladığımızda, “Siborg nedir?” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

BİRİNCİ KISIM · YÖNTEM

03. DURAK

İronik siyasi mit

Haraway siborgu inanılması gereken yeni öz değil, yerleşmiş karşıtlıkları bozmak için ciddi ve alaycı bir hikâye olarak kullanır. Bu cümle kitabın tamamını açıklamaz; fakat doğru kapıyı açan anahtarın dişlerini gösterir.

Robot kahraman saf insanlığı kurtarmak yerine insanlık tanımının kimi dışladığını sorar. Bu sahne, yazarın soyut düşüncüyü neden sonuçları hissedilebilen gerçek bir ana bağladığını açıklar.

İroni metni sorumluluktan kaçırın belirsizlik olmamalıdır. Tek bir etkileyici örneğin bütün toplumlar ve dönemler adına konuşmasına izin vermemek gerekir.

Bir metaforun neyi açtığını ve hangi maddi farkı örttüğünü birlikte yazmak gerekir. Bir haber okurken amaç kavramı insanlara etiket yapmak değil, söylenmeyen koşulu ve bedeli fark etmektir.

İKİNCİ KISIM · ÜÇ SINIR

04. DURAK

İnsan ile hayvan sınırı

Evrım, davranış araştırmaları ve hayvanlarla ortaklık insanı bütünüyle ayrı ve üstün tür sayan çizgiyi zayıflatır. İlk bakışta küçük görünen bu değişiklik, olayın nedenini ve sorumluluğunu başka bir yerde aramamızı sağlar.

Alet kullanan karga ve dil işareti öğrenen primat yalnız insana ayrılan özellikleri sorgulattır. Koşullardan yalnız biri değiştiğinde sonucun da değişebilmesi, burada kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

Benzerlik bütün tür farklarını ve etik sorumlulukları silmez. Bu eleştiri kitabı reddetmek değil, güçlü tarafıyla aşırı iddiası arasına görünür bir çizgi çekmektir.

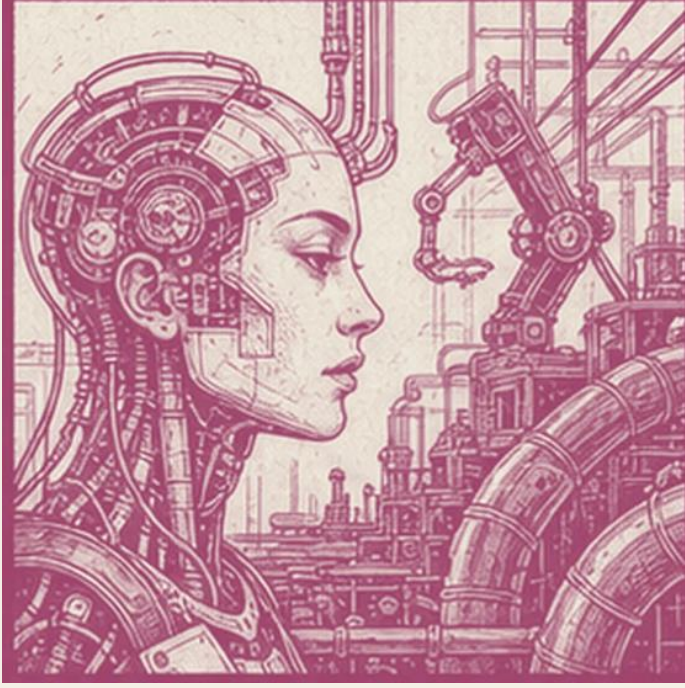
İnsan üstünlüğü varsayımını bakım, habitat ve araştırma kararında görünür kılmak gerekir. Gündelik hayata taşınacak soru şudur: Bu düzen değişse kimin seçeneği artar, kimin alışkanlığı bozulurdu?

Bölümün görünmeyen ikinci katında, “İnsan ile hayvan sınırı” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınılanabilecek düşünme aracına dönüşür.

İKİNCİ KISIM · ÜÇ SINIR

05. DURAK

İnsan ile makine sınırı

Makineler artık yalnız dış araç değil algı, hafıza, hareket ve iletişimin içine yerleşmiş ortaklardır. Yazarın itirazı kişilere değil, kişilerin davranışını anlaşılır kılan yerleşmiş açıklama biçimindedir.

Telefon numaraları cihazda tutulur; navigasyon şehrin iç haritasını giderek bizim yerimize taşır. Gündelik ayrıntı tam da bu nedenle önemlidir: soyut düşüncenin insana ve zamana değdiği yeri açığa eder.

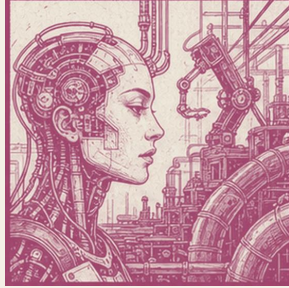
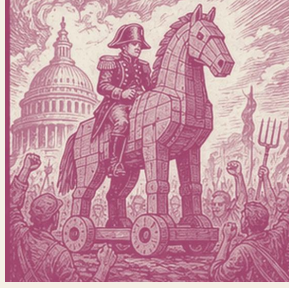
Araçla bütünleşme insan iradesinin veya bedeninin yok olduğu anlamına gelmez. Açıklama olasılığı gösterir, kaçınılmaz kader ilan etmez; koşullar değişince sonuç da değişebilir.

Teknolojinin hangi kapasiteyi büyütüp hangisini körelttiğini küçük bir kullanım günlüğüyle izlemek gerekir. Kamusal kararı değerlendirirken ortalama sonuç kadar bedeli kimin ödediğini ve kimin konuşamadığını da sormak gerekir.

Bu bağlantıyı bir adım daha izlediğimizde, “İnsan ile makine sınırı” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

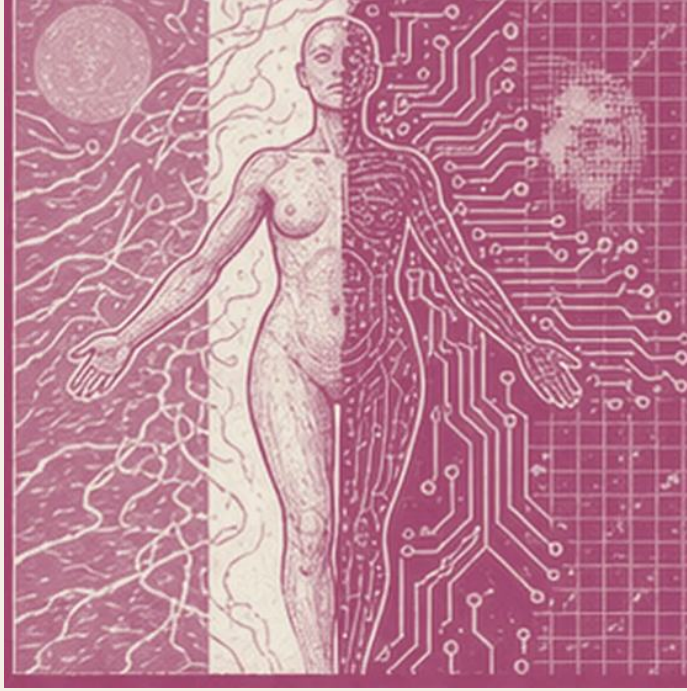
- Siborg nedir?
- İronik siyasi mit
- İnsan ile hayvan sınırı
- İnsan ile makine sınırı

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Fiziksel ile fiziksel olmayan sınırı
- Saf köken hikâyesine veda
- Kimlik yerine yakınlık
- Tek bir 'kadın' kimliği sorunu

Bağlantı sorusu: “Siborg nedir?” ile “İnsan ile makine sınırı” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Fiziksel ile fiziksel olmayan sınırı” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Fiziksel ile fiziksel olmayan sınırı

Mikroelektronik görünmez kod ve sinyali beden, savaş, üretim ve günlük nesnede maddi sonuç üreten güce dönüştürür. Bu yüzden iddia bir sonuç cümlesi değil, örnekleri dikkatle okumak için kullanılan bir mercekle çalışır.

Ekrandaki birkaç satır kod deponun vardiyasını ve işçinin yürüme hızını değiştirir. İnsan yüzü eklenince tartışmanın bedeli de görünür olur; kavram yalnız kitap sayfasında kalmaz.

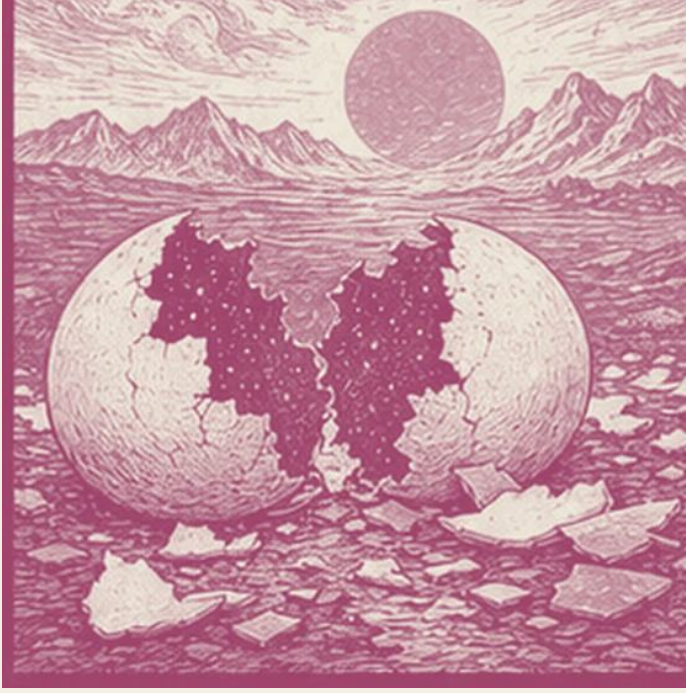
Dijital olan maddesiz değildir; enerji, maden ve emek altyapısı taşır. Geçmiş bugünün birebir kopyası saymak kadar, aralarında hiçbir bağ yokmuş gibi davranmak da yanıltıcıdır.

Bulut hizmetini veri merkezi, işçi ve atık zinciriyle birlikte düşünmek gerekir. Kamusal kararı değerlendirirken ortalama sonuç kadar bedeli kimin ödediğini ve kimin konuşmadığını da sormak gerekir.

ÜÇÜNCÜ KISIM · KİMLİK

07. DURAK

Saf köken hikâyesine veda

Siborg cennet öncesi masum bütünlüğe dönmeyi istemez; kimliklerin tarihsel, karışık ve çatışmalı kurulduğunu kabul eder. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

'Doğal kadınlık' diye sunulan bakım rolünün eğitim, ücret ve yasa ile üretildiği görülür. Sahneyi yavaşlatarak baktığımızda karar sandığımız şeyin öncesinde biriken birçok küçük etki fark edilir.

Biyolojik gerçekliği tamamen dil oyunu saymak başka bir indirgeme olur. Yazarın görmediği deneyimler ve dışarıda bıraktığı kişiler, kavramın sınırını anlamak için ayrıca dinlenmelidir.

Doğa iddiasında hangi beden bulgusu ile hangi toplumsal kuralın birbirine karıştırıldığını ayırmak gerekir. Bu fikir hazır reçete sunmaz; fakat kararın gizli varsayımını görünür kılarak seçenekleri dürüstçe tartmayı sağlar.

İddianın sınırını denemek için, “Saf köken hikâyesine veda” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

ÜÇÜNCÜ KISIM · KOALİSYON

08. DURAK

Kimlik yerine yakınlık

Ortak mücadele herkesin aynı özden gelmesine değil, belirli amaç için kurulan yakınlık ve sorumluluğa dayanabilir. Bu yüzden iddia bir sonuç cümlesi değil, örnekleri dikkatle okumak için kullanılan bir mercekle çalışır.

Farklı sınıf, ırk ve cinsiyet deneyimindeki kişiler güvenli işyeri için aynı masada buluşur. Sahneyi yavaşlatarak baktığımızda karar sandığımız şeyin öncesinde biriken birçok küçük etki fark edilir.

Geçici koalisyon gerçek güç farklarını konuşmadan kurulursa bazı sesleri yine silebilir. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç aynı yönde olmayabilir; bölümün gerilimi çoğu zaman tam burada doğar.

Birlik cümlesinden önce her grubun riski, kaynağı ve söz hakkını açık etmek gerekir. İşyerinde ya da evde kişiyi suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmek daha öğretici bir deney olabilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM · FARK

09. DURAK

Tek bir 'kadın' kimliği sorunu

Evrensel kadınlık iddiası ırk, sınıf, ülke, cinsellik ve beden farklarını merkezdeki grubun deneyimine indirebilir. Yazarın temel hamlesi, alışılmış açıklamanın arkasında çalışan görünmez ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

Ofis çalışanının cam tavan sorunu ile göçmen ev işçisinin görünmez emeği aynı kelime altında farklı güç taşır. Örneği akılda tutmak, kavramın kuru adını ezberlemekten daha değerlidir; çünkü neden ile sonucu yan yana gösterir.

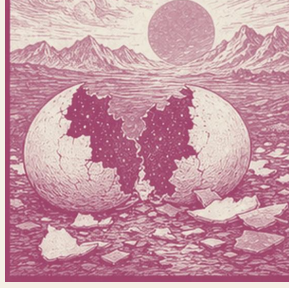
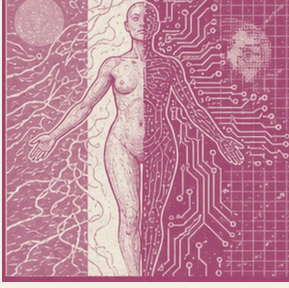
Farkları vurgulamak ortak cinsiyet baskısını inkâr etmek değildir. Burada kanıt, yorum ve değer yargısını birbirinden ayırmak özellikle önemlidir.

Politika yaparken ortalama kadın yerine kesişen en yüksek riskleri ayrı görmek gerekir. Bir haber okurken amaç kavramı insanlara etiket yapmak değil, söylenmeyen koşulu ve bedeli fark etmektir.

Sahnedeki zamanı biraz yavaşlattığımızda, “Tek bir 'kadın' kimliği sorunu” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

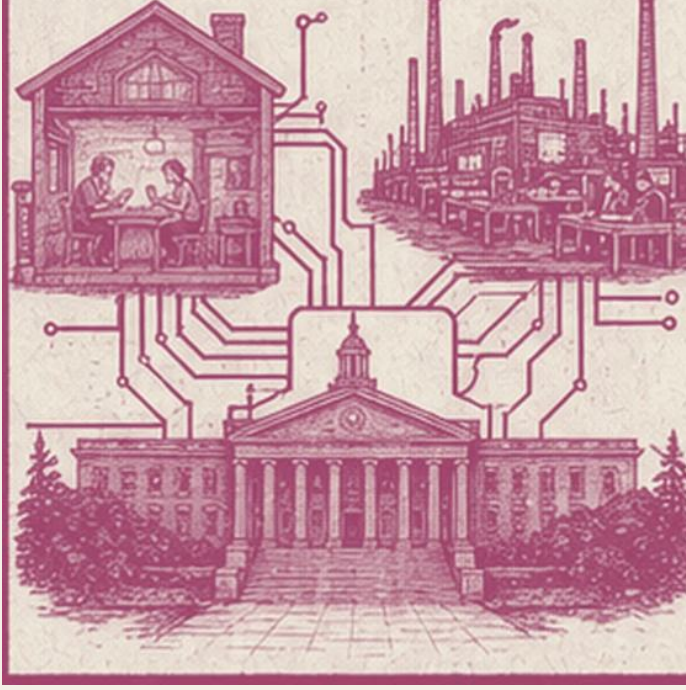
- Fiziksel ile fiziksel olmayan sınırı
- Saf köken hikâyesine veda
- Kimlik yerine yakınlık
- Tek bir 'kadın' kimliği sorunu

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Entegre devre
- Ev işi ekonomisinin yayılması
- Bilişimin tahakküm ağı
- Bilim tarafsız bakış değildir

Bağlantı sorusu: “Fiziksel ile fiziksel olmayan sınırı” ile “Tek bir 'kadın' kimliği sorunu” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Entegre devre” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Entegre devre

Yeni dünya düzeninde ev, fabrika, ordu, pazar ve beden bilgi ağlarıyla tek entegre devreye bağlanır. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

Evden çalışan kadın aynı ekranda çocuk bakımı, ücretli iş, alışveriş ve devlet formunu taşır. Aynı kişileri başka kuralların içine koyduğumuzda davranışın değişmesi, açıklamanın nerede aranacağını gösterir.

Ağ bağlantısı yalnız denetim değil bilgi ve dayanışma da sağlayabilir. Kitabın yazıldığı dönem ve seçtiği dil hesaba katılmadan yapılan okuma, güçlü kavramı kolayca dogmaya çevirebilir.

Kolaylık sağlayan sistemde görünmez bakım ve veri emeğini kimin yaptığını sormak gerekir. Sosyal medyadaki kesin hüküm karşısında hangi kanıtın eksik olduğunu sormak, acele genellemeyi durdurabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM · EMEK

11. DURAK

Ev işi ekonomisinin yayılması

Esnek ve güvencesiz çalışma yalnız evdeki kadın emeğine özgü olmaktan çıkıp küresel iş düzeninin yaygın biçimine dönüşebilir. Bu fikir, okuru hazır hüküm vermekten alıkoyup mekanizmanın adımlarını tek tek izlemeye çağırır.

Uygulama çalışanı işi varmış gibi görünür ama saat, sigorta ve ücret güvencesini kendi taşır. Örneğin gücü süslü olmasından değil, kavramın hangi adımda gerçeğe dokunduğunu göstermesinden gelir.

Bütün esnek çalışma aynı değildir ve bazı kişiler için erişim sağlar. Bu sınırı korumak fikri zayıflatmaz; onu her kapıyı açan sahte bir anahtar olmaktan kurtarır.

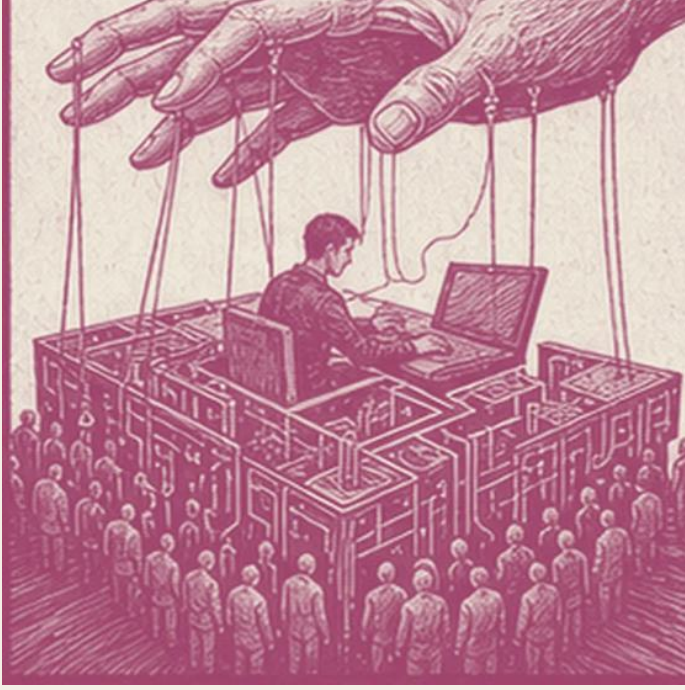
Esnekliğin karar hakkını mı yoksa riski işçiye devretmeyi mi artırdığını ölçmek gerekir. Bugünkü karşılığı bulmanın en sade yolu, 'başka türlü olsaydı ne değiştirdi?' sorusunu gerçek bir olaya uygulamaktır.

Örneği tersinden düşündüğümüzde, “Ev işi ekonomisinin yayılması” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sıranabilecek düşünme aracına dönüşür.

DÖRDÜNCÜ KISIM · GÜÇ

12. DURAK

Bilişimin tahakküm ağı

Eski ikiliklerin yerine veri, genetik, iletişim ve finansın kurduğu yeni sınıflandırma ve denetim biçimleri geçer. İlk bakışta küçük görünen bu değişiklik, olayın nedenini ve sorumluluğunu başka bir yerde aramamızı sağlar.

Kredi puanı kişinin yüzünü tanımadan ev, iş ve sigorta seçeneklerini daraltır. Büyük sözcüklerin gerisindeki basit hareket görüldüğünde, bölümün iddiası hem daha anlaşılır hem de daha tartışılabilir olur.

Teknolojik sistem tek ve yenilmez iktidar değildir. Burada kanıt, yorum ve değer yargısını birbirinden ayırmak özellikle önemlidir.

Sınıflandırmanın verisini, hata oranını, itiraz yolunu ve farklı gruptaki etkisini sormak gerekir. Sosyal medyadaki kesin hüküm karşısında hangi kanıtın eksik olduğunu sormak, acele genellemeyi durdurabilir.

BEŞİNCİ KISIM · BİLGİ

13. DURAK

Bilim tarafsız bakış değildir

Bilimsel bilgi belirli beden, araç, finansman ve sorular içinden üretilir; hiçbir yerden bakan masum göz yoktur. Burada amaç tek bir neden ilan etmek değil, olayın hangi bağlantı üzerinden biçimlendiğini göstermektir.

İlaç deneyi yalnız erkek bedeninde yapılırsa genel insan bilgisi diye sunulan sonuç eksik kalır. Örneği akılda tutmak, kavramın kuru adını ezberlemekten daha değerlidir; çünkü neden ile sonucu yan yana gösterir.

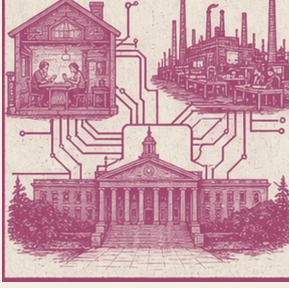
Konumlu bilgi nesnellikten vazgeçmek değil daha hesap verebilir nesnellik istemektir. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç aynı yönde olmayabilir; bölümün gerilimi çoğu zaman tam burada doğar.

Araştırmada kimin örnekleme girdiğini, kimin soru sorduğunu ve kimin zarar gördüğünü açık etmek gerekir. Kamusal kararı değerlendirirken ortalama sonuç kadar bedeli kimin ödediğini ve kimin konuşamadığını da sormak gerekir.

Bu bağlantıyı bir adım daha izlediğimizde, “Bilim tarafsız bakış değildir” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Entegre devre
- Ev işi ekonomisinin yayılması
- Bilişimin tahakküm ağı
- Bilim tarafsız bakış değildir

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Teknoloji ne kurtarıcı ne şeytan
- Yazı ve yeniden kodlama
- Canavar akrabalıklar
- Tanrıça değil siborg

Bağlantı sorusu: “Entegre devre” ile “Bilim tarafsız bakış değildir” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Teknoloji ne kurtarıcı ne şeytan” bu yolu nasıl değiştirebilir?

BEŞİNCİ KISIM · SORUMLULUK

14. DURAK

Teknoloji ne kurtarıcı ne şeytan

Siborg siyaseti teknolojiyi saf özgürlük veya kaçınılmaz felaket saymak yerine içindeki çelişkili imkânlarla uğraşır. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

Yüz tanıma kayıp kişiyi bulabilir, aynı araç göstericileri izleyebilir. Koşullardan yalnız biri değiştiğinde sonucun da değişebilmesi, burada kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

İkiliği reddetmek net yasak ve sınır gerektiren zararlarda kararsız kalmak demek değildir. Yazarın güçlü tonu, olasılık ve bağlam payını yok etmez; gerçek hayat iki uç arasında birçok ara renk taşır.

Her kullanımda amaç, rıza, güç, geri alınabilirlik ve alternatif tasarımı değerlendirmek gerekir. Bugün aynı ilişkiyi ararken önce görünen sonucu değil, sonucu normalleştiren kuralı ve teşviki bulmak gerekir.

Büyük resmi yeniden kurduğumuzda, “Teknoloji ne kurtarıcı ne şeytan” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

BEŞİNCİ KISIM · DİL

15. DURAK

Yazı ve yeniden kodlama

Dışlanan gruplar kendilerine verilen kimlik dilini bozup yeniden yazarak yeni siyasi özne ve ilişki kurabilir. Kavram böyle kurulunca tartışma soyut bir tanımdan çıkar ve gözlenebilir sonuçlara bağlanır.

Hakaret olarak kullanılan sözcük topluluk tarafından ters çevrilip dayanışma işaretiye dönüştürülür. Koşullardan yalnız biri değiştiğinde sonucun da değişebilmesi, burada kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

Yeniden sahiplenme herkes için aynı güvenlik ve anlamı taşımaz. Açıklama olasılığı gösterir, kaçınılmaz kader ilan etmez; koşullar değişince sonuç da değişebilir.

Bir grubun kendi adını seçme hakkını dışarıdan romantikleştirmeden desteklemek gerekir. Küçük bir haftalık gözlem, fikrin gerçekten açıklayıcı mı yoksa yalnız kulağa etkileyici mi geldiğini gösterebilir.

ALTINCI KISIM · ORTAKLIK

16. DURAK

Canavar akrabalıklar

Temiz aile ağacı yerine beklenmedik tür, teknoloji ve topluluk bağları sorumluluk için yeni akrabalıklar kurabilir. Kavramın değeri, her şeyi açıklamasında değil, daha önce birbirinden kopuk görünen ayrıntıları bağlamasındadır.

Şehir sakini arı kolonisi, sensör ağı ve mahalle bahçivaniyla gıda döngüsünü birlikte korur. Aynı sahneye başka bir kişinin gözünden bakmak, açıklamanın sakladığı güç ve maliyet farkını ortaya çıkarabilir.

Metafor maddi bakım yükünü ve mülkiyeti görünmez yapmamalıdır. Bu sınırı korumak fikri zayıflatmaz; onu her kapıyı açan sahte bir anahtar olmaktan kurtarır.

Akrabalığı duygu yanında kim zaman ayırıyor, kim risk alıyor ve kim karar veriyor sorularıyla kurmak gerekir. Bugünkü karşılığı bulmanın en sade yolu, 'başka türlü olsaydı ne değiştirdi?' sorusunu gerçek bir olaya uygulamaktır.

Aynı olaya başka bir kişinin gözünden bakıldığında, “Canavar akrabalıklar” ile Siborg Manifestosu kitabının ana sorusu arasındaki bağ belirginleşir. İlk paragraftaki iddia ile örnekteki somut sonuç yan yana durduğunda, tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın neden yetersiz kaldığı görülür. Burada önemli olan ayrıntıları rastgele çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini bulmaktır. Böylece bölüm, ezberlenecek bir cümleden çıkıp yeni bir olay karşısında sınanabilecek düşünme aracına dönüşür.

ALTINCI KISIM · SONUÇ

17. DURAK

Tanrıça değil siborg

Haraway kaybedilmiş doğal bütünlüğe dönüşen tanrıça imgesindense kirli tarih içinde bağlantı kuran siborgu tercih eder. Yazar böylece tekil olayı daha geniş bir düzenin işareti olarak okumayı önerir.

Kırık parçalardan yapılmış araç kusursuz kök anlatısından daha dürüst biçimde ortak işi sürdürür. Bu olayın tersini hayal etmek, hangi ayrımının zorunlu hangisinin değişebilir olduğunu anlamayı kolaylaştırır.

Siborg da pazarlama ikonuna ve yeni üstünlük mitine dönüşebilir. Yazarın görmediği deneyimler ve dışarıda bıraktığı kişiler, kavramın sınırını anlamak için ayrıca dinlenmelidir.

Saflık aramak yerine bağımlılıklarımızın sorumluluğunu ve değiştirilebilir tasarımını görmek gerekir. Bu fikir hazır reçete sunmaz; fakat kararın gizli varsayımını görünür kılarak seçenekleri dürüstçe tartmayı sağlar.

SON DURAKLAR · SINIR**18. DURAK****Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer**

Manifesto 'makinerler kadınları kurtaracak' veya beden artık önemsizdir demez. Teknolojinin iktidar taşıdığını açıkça görür; amacı saf kimlik ve doğa hikâyesi yerine çelişkili ağların içinde sorumlu koalisyon kurmaktır.

Protez kullanan kişi otomatik olarak özgürleşmiş siborg kahraman değildir. Cihazın fiyatı, tamiri, verisi ve kullanıcının söz hakkı onun kapasitesini genişletebilir ya da yeni bağımlılık yaratabilir.

Siborg Manifestosu için doğru okuma, güçlü cümleyi tek başına taşımak yerine onu destekleyen örneği ve sınırını da birlikte hatırlamaktır.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA

19. DURAK

Kitap hakkında süren tartışma

Metin feminist teknoloji çalışmaları, bilim ve teknoloji araştırmaları, siberkültür, beden ve kimlik tartışmalarının kurucu eserlerinden biri oldu; siborg popüler kültürde de güçlü simgeye dönüştü.

Yoğun ve oyunlu dilin emekçilerin maddi koşullarını erişilmez kıldığı, teknolojiyle melezliği fazla kutlayan okumaya açık olduğu, ırk, sömürgecilik ve küresel üretim zincirlerinin daha açık işlenmesi gerektiği söylendi.

Bir esere yöneltilen ciddi itiraz, onu otomatik olarak değersizleştirmez. Siborg Manifestosu bugün hâlâ okunuyorsa bunun nedeni yalnız verdiği cevaplar değil, itirazların bile çevresinde dönmeye devam ettiği güçlü sorulardır.

SON DURAKLAR · BUGÜN**20. DURAK****Bugüne taşınan üç soru**

Bu sınır kimin çıkarına doğal sayılıyor? Teknoloji bedenimin hangi gücünü ve bağımlılığını değiştiriyor? Ortaklık özdeşlikten değil hangi somut amaçtan kurulabilir?

Gün boyu kullandığınız bir cihazı seçin. Bedeninizde büyüttüğü kapasiteyi, topladığı veriyi, arkasındaki emeği ve onsuz kalan kişiyi dört kısa notla yazın.

Siborg Manifestosu bu soruların hemen cevaplanmasını beklemez. İyi kitap bazen yeni bir bilgi vermekten önce, doğal sandığımız bir duruma başka gözle bakmayı öğretir.

SON DURAKLAR · ÖZ

21. DURAK

Bir cümlede kitabın özü

Saf insan, saf doğa ve tek kimlik zaten kırılmış hikâyelerdir; siborg bu karışıklığın içinde teknolojiye teslim olmadan kısmi, hesap verebilir ve beklenmedik ortaklıklar kurma çağrısıdır.

Akılda tutulacak son görüntü, fuşya, koyu lacivert ve bakır tonlarında insan eli, hayvan kanadı, devre yolu ve bitki kökünün tek gövdede birleştiği; gövdenin farklı topluluklara ipler uzattığı canlı bir melezdır. Bu görüntü ayrıntıların yerini tutmaz; ana soruya geri dönmek için bir işaret levhasıdır.

Siborg Manifestosu adlı özgün eseri okumak, burada sadeleştirilen yolun ritmini, kanıtlarını ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehber kapıyı kapatmak için değil, ardındaki odanın neden ilginç olduğunu göstermek için hazırlandı.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] University of Minnesota Press - Manifestly Haraway

[2] Stanford Encyclopedia of Philosophy - Feminist Perspectives on Science

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Siborg Manifestosu adlı özgün eseri okumak, burada sadeleştirilen yolun ritmini, kanıtlarını ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehber kapıyı kapatmak için değil, ardındaki odanın neden ilginç olduğunu göstermek için hazırlandı.